

Kam in kako na dopust?

Slab počitniški standard delavcev Litostroja V Donitu — letovanje za vsak žep

V teh vročih poletnih dneh sta najbolj pogosta vprašanja, ki ga zastavljajo številni delovni ljudje. Želja je namreč veliko, le možnosti je malo. Cene v hotelih so nam tako zasolili, da o tem »luksuzu« skoraj da ne razmišljamo več. Žal pa je letos drago tudi v avtocampih in privatno. Zato vse več delavcev želi koristiti zmogljivosti svojih delovnih organizacij. In če ste denimo zaposleni v Leku, Dekorativni, pivovarni Union in še kje potem imate srečo, kajti pri njih so za družbeni standard zelo dobro poskrbeli. Kaj pa ostali, saj jih je v Šiški zaposlenih kar 37 tisoč ljudi. Uglavnom so odvisni od denarja s katerim razpolagajo sindikati v združenem delu. V teh zaostrenih pogojih gospodarjenja pa vemo, da ga imajo zelo malo in še tistega namenijo za vzdrževanje obstoječih zmogljivosti, to so uglavnom domovi in prikolicice. Nekatere od domov pa so že pred leti zaradi propadanja kar prodali. Nena zadnje tudi zato, ker takrat pač tovrstno pomoč še nismo potrebovali. Danes pa se nam to seveda krepko maščuje kajti vse več je tistih, ki bi dopustniške dneve radi preživeli na morju. Za peščico delavcev sicer poskrbijo tudi na občinskem svetu zveze sindikatov. Vendar se na prednostno listo lahko uvrstijo le tisti z nizkimi osebnimi dohodki, z dolgoletno delovno dobo ter socialno in zdravstveno ogroženi. Letos so za počitnikovanje v Banjolah in Podčetrku — v atomskih toplicah, lahko odšteli 12 milijonov dinarjev. Zato bo 160 delavcev letovalo, kar pomeni, da od 37 tisoč zaposlenih ne pride ponekod na vrsto niti en delavec. Spodbudno ne kaže niti v prihodnje, zato bodo morali bolj kot doslej poskrbeti v delovnih organizacijah in družbenemu standardu nameniti več pozornosti.

Slab počitniški standard delavcev Litostroja

Za počitniško dejavnost v Litostroju ne moremo reči, da je pestra in bogata po svoji ponudbi — kljub temu, da je to velika delovna organizacija, ki zaposluje 4500 ljudi. Delno so temu vzrok nenehna preusmerjanja denarja, ki je že bil zbran v te namene, delno pa vse težja gospodarska situacija. Taka ravnanja pa so bila dolgoročno gledana sila kratkovidna, kar se vsako sezono znova izkazuje.

Pred leti je imel Litostroj v svoji posesti počitniški dom v Moščeniški dragi s 30 ležišči in kamp v Poreču z 80 ležišči. Zaradi izgradnje hotelskih objektov mu je bila ta lastnina odvzeta, zemljo pri Umagu pa so zaradi potreb v Fiesi prodali. Tako je ostal Litostroj zdaj le stari dom v Fiesi s 100 ležišči in dom na Soriški planini s 50 ležišči. Za obdobje desetih let je Litostroj odkupil tudi prostore v avtokampu Funtana pri Vrsarju (14 prikolic s 56 ležišči) in Stupice pri Premanturi (5 prikolic s 25 ležišči), vendar se tudi te pogodbe iztekajo.

Počitniška domova v Fiesi in na Sorici že dolgo več ne nudita udobja kakršnega si želijo delavci. Čeprav je

v obnovo in vzdrževanje vsako leto vložena ogromno denarja so učinki daleč od zaželenih. Zato je bil že pred leti izdelan idejni projekt za izgradnjo novega doma v Fiesi, hotelskega tipa (kakršnega določa tudi zazidalni načrt občine Piran). Sodoben hotel s pripadajočo infrastrukturom bi nudil vse potrebno udobje delavcem in upokojencem Litostroja, bil bi lahko večnamenski, predvsem pa bi nudil delovni organizaciji tudi možnosti izmenjave počitniških zmogljivosti z drugimi delovnimi organizacijami. Čeprav je bil v zadnjih letih denar za dom že trikrat zbran, so bila sredstva preusmerjena za druge potrebe!

Enako se godi tudi idejnemu projektu za dom na Soriški planini, ki bi po sedanjih izračunih v rekordno kratkem času povrnil vložena sredstva, vendar tudi tu ostaja vse le pri željah in načrtih.

Glede na to, da bo že čez dve leti potekla pogodba za najem prostorov v avtokampu Funtana, že potekajo razgovori o najemu ali odkupu večjega prostora v Premanturi. Resda to pomeni za Litostroj kompletno ureditev avtokampa z vso pripadajočo infrastrukturo, po drugi strani pa odpira nove možnosti za naprej. 7 do 8 let trajajoče prikolicice bi lahko nadomestili z obstojnejšimi montažnimi hišicami, na tem prostoru pa bi Litostrojčani lahko postavljali tudi svoje prikolicice in šotore. Zmogljivosti kampa bi se lahko večale v skladu z dotokom denarja, zelo veliko pa bi lahko prihranili tudi na račun enoletnih najemnin za prikolicice v različnih kampih.

Če prištejemo k vsemu temu še najete počitniške zmogljivosti na Braču in v Crikvenici, se s tem počitniška ponudba Litostroja konča. Takšna revščina pa ni odraz nezainteresiranosti delavcev Litostroja za sindikalna letovanja temveč nezainteresiranosti in premajhne podpore družbenopolitičnih organizacij — na čelu s sindikatom.

Na žalost so to vprašanja in problemi, ki so zadnja leta skoraj praviloma odpravljena, predlogi strokovnih služb pa ostajajo v predalih in niti ne pridejo do obravnave med delavci. V tem smislu so tudi propadale ideje o odkupih manjših primorskih hiš ali bungalovov vzdolž naše obale, ali ob zdraviliščih in drugod v notranjosti, ki bi jih delavci sami lahko sofinancirali s polovičnimi zneski od svojih regresov. To je seveda stvar širše razprave, do katere pa nikoli ni prišlo.

Letovanje za vsak žep

Pred skoraj štirimi desetletji so imeli Donitovci ob morju svoj sindikalni dom, kjer je lahko letovalo nekaj družin. Desetletje so ga s pridom uporabljali, saj je bila to edina možnost za poceni letovanje. Potem so začeli na morje s ceneno ponudbo vabiti hoteli in kampi, sindikalni dom pa je začel samevati, dokler ga niso odprodali.

Ko so hoteli postajali vse dražji in predragi za vsak žep, se jim je stožilo po časih, ko so imeli še svoj sindikalni dom.

Na tej bogati izkušnji so začeli graditi novo počitniško politiko. Pred poldrugim desetletjem so kupili prve prikolicice in tako začeli ponovno s cenanim letovanjem, dosegljivim za vsak žep. Za tem so vsako leto kupili toliko prikolic, kolikor so bili finančno sposobni in dokler ni prve našel zob časa. Vzdrževanje prikolic namreč tudi ni ravno poceni. Ko so ponovno pretehtali razvoj letovanja v domačih zmogljivostih, so se odločili, da začnejo kupovati zidane objekte. Predvsem za zimsko počitnikovanje so zgradili dom v Gozdu Martuljku z dvaindvajsetimi ležišči, za tem so kupili pet apartmajev na Cresu, štiri v Maredi, pet v Pulji in dva bungalova v Cateških toplicah, preuredili so

sobe v Piranu in na Veliki planini, hkrati pa najeli nekaj prikolic v različnih krajih ob morju. Danes imajo v Donitu za letovanje svojih delavcev ob morju 213 ležišč, v Toplicah 16 in v hribih 26 ležišč, od tega imajo 150 ležišč v lastnih zidanih objektih, 34 pa jih imajo najetih. V desetdnevnem terminu lahko v Donitovih počitniških zmogljivostih letuje kar 80 družin zaposlenih delavcev, v celi sezoni pa več kot 500. Letovanje urejajo s posebnim pravilnikom po katerem se ravna, ko z razpisi zberejo kandidate za letovanje na začetku leta.

Seveda so v Donitu z doseženim še vedno nezadovoljni, čeravno imajo mnogo več možnosti kot v marsikaterem drugem delovnem okolju. Že letos načrtujejo nakup novih objektov za prihodnje leto, v srednjeročni načrt pa so zapisali velike želje.

Pripravili: Marjana Meglič
Brane Praznik
Vera Vogrnič

Poletno potepanje

Obisk na Katarini

V teh poletnih dneh si verjetno številni belite glavo, kam na dopust. Odločitev je seveda težka, kajti leta in leta smo bili vajeni morja, zdaj pa zaradi krepko zasoljenih cen verjetno ne bodo videli. A počitka in razvedrila smo vendarle potrebni. Torej, kam, če ostanemo doma. Ko smo se povzpeli na Katarino — to lepo izletniško točko, nam je bilo takoj jasno. Seveda je podobnih točk v okolici Ljubljane še veliko, a Katarina nas je tako očarala, da smo se odločili, da vam jo bolj podrobno predstavimo.

Samo dobre pol ure vožnje je z avtobusom iz Ljubljane do Katarine. Cesta do Topola oziroma Trnovca je asfaltirana, od tam dalje pa makadamska, vendar lepo vzdrževana, ki se vijugavo vzpenja skozi gozd s košatimi krošnjami listnatega drevja in je že voznja, še bolj pa hoja pravi učitek. Od končne avtobusne postaje je le še streljaj peš poti do vrha, od koder se nudi razgled daleč naokrog. Zrak je čist in poln razkošnih vonjav cvetja in nepokošene trave, pomešane z dehtenjem komaj posusenega sena po okoliških senožetih.

Zares je lepo, a bilo bi še lepše, če bi je ne skrunila sodobna civilizacija. Tudi Katarini ni prizanešeno, da mora plačevati svoj davek. Med stare in obnovljene domačije so se naselile po pobočjih in slemenih številne vikendice z izmetnično arhitekturo, ki ruši čudovito prvinskost in skladnost krajine. Ne glede na to je še vedno tako vabljiva, da ji ne bo zmanjkalo občudovalcev. Zmanjšuje pa se število domačih prebivalcev. »Še po vojni je tu živel več kot tristo ljudi, zdaj nas je menda samo še kakšnih dvesto. Ni naraščaja. Fantje so stari po trideset let in se ne ženijo, čeprav imajo kot bodoči gospodarji lepe domačije in hiše, medtem ko se dekleta pridno može, vendar v dolino,« pripoveduje mož lastnice gostilne »Pri turistu«, 67-letni Franc Setnikar s Katarine.

Gostilna Marije Setnikarjeve je tipično kmečko domača in jo po starem imenujejo »Pri Jurju«, ki imata seboj že dvestoletno tradicijo, kar ne kaže samo po zunanosti ampak tudi po svoji notranjščini. V kotu ene od dveh gostinskih sob stoji v kotu domača lončena krušna peč s starinsko klopjo ob njej, iz katere vsako soboto zaadiši po svežih hlebcih domačega kruha.

»Pri nas pripravljamo v glavnem domačo hrano, kakršne si izletniki in gostje tudi najbolj želijo«. Vabljivo ni kaj. Zato je gostov ob vsakem letnem času zelo veliko. Gostilna je odprta vsak dan. V poletnih mesecih pa le ob sobotah in nedeljah saj je gostov takrat manj, a še vedno jih je toliko, da mora biti odprta že zaradi njih, pravi Franc Setnikar.

Torej, vabilo velja!

Ivo Osolnik